

Profilering CIG

De CIG in Vlaanderen: zorg en begeleiding
voor (jong) kwetsbaar ouderschap

Inleiding

De CIG in Vlaanderen hebben een verschillende ontstaans- en voorgeschiedenis. Toch is de kern van het werk altijd gelijkaardig geweest. Na de overheveling van de CIG naar het agentschap jongerenwelzijn (2014) en de uitrol van de integrale jeugdhulp (2014) is het tijd om in alle duidelijkheid te zeggen wat de kern van het CIG-werk is.

CIG-werk is op vele vlakken anders dan het andere hulpverleningswerk met kinderen en hun context. Toch merken we dat het niet altijd eenvoudig is om die uniciteit van de CIG duidelijk te krijgen. Dat heeft een aantal redenen:

- de CIG zijn een kleine en relatief onbekende sector binnen de integrale jeugdhulp
- bovendien zijn heel wat van de elementen van hun werking dezelfde als in andere sectoren van de integrale jeugdhulp. Denken we maar aan begrippen als module verblijf, module contextbegeleiding, ...
- sinds 2014 zijn de CIG ondergebracht bij het agentschap jongerenwelzijn en werken ze met handelingsplannen, evolutieverslagen, eindverslagen

Bovenstaande elementen dragen er toe bij dat de eigenheid van de CIG bij de invulling van die elementen onvoldoende wordt herkend als ze gezien worden door de ogen van wie dezelfde elementen al langer gebruikt. We werken met dezelfde ingrediënten maar maken een andere bereiding, met een eigen mix, kruiding en bereidingswijze.

Om de specifieke eigenheid van de CIG duidelijk te maken lanceren we enkele **kernbegrippen die de CIG-eigenheid taal moeten geven**. We definiëren die begrippen in duidelijk herkenbare voetnoten.

We willen de lezer dan ook oproepen om deze profilering met een open blik te bekijken en daarbij de bril van de eigen gekende werking af te zetten.

Verder is het belangrijk aan te geven dat de invulling van de werking en eigenheid van sommige CIG mede zijn inkleuring heeft gekregen door de lokale context. Op sommige plaatsen was/is een CIG aanwezig en geen vluchthuis, op andere plaatsen was de capaciteit voor thuisbegeleiding vanuit de BJZ ontoereikend, op nog andere zijn CIG en CKG complementair ontwikkeld.

Uniek aan de werking van de CIG is de opvang van het hele gezin ((aanstaande) ouder(s) en kind(eren)) in de verblijfsmodule. Dit biedt unieke mogelijkheden tot observatie van ouder-kind-interacties die anders onzichtbaar blijven, tot training in de dagelijkse gezinsrealiteit van het gezin, tot nabij toezicht en ondersteuning bij erg **kwetsbaar ouderschap**¹, tot gezondheidszorg (in de brede betekenis) tijdens de pre-, peri- en postnatale periode, ... Gezinsopvang laat ook toe te werken rond welzijnsbevordering doorheen de dagelijkse kleine en grote crisissen. Dit alles vraagt een specifieke basishouding en expertise en leidt tot ervaring die ook wordt ingezet bij de mobiele begeleidingen.

Voor ons is het in ieder geval duidelijk dat de CIG een specifieke plaats in de hulpverlening aan gezinnen met **jong² kwetsbaar ouderschap** hebben en door (vroeg)tijdige inzet **uitgezinsplaatsing**³ en daardoor gezinsdesintegratie kunnen voorkomen. In die zin zijn ze preventief t.o.v. voorzieningen die een uitgezinsplaatsing voor het jonge kind inhouden. Dit betekent concreet dat de inzet van een CIG best gebeurt vóór er (voor onze doelgroep) uitgezinsplaatsing wordt overwogen. Er zijn ook situaties waarin een CIG specifiek geïndiceerd is ná een uitgezinsplaatsing. Dit in het kader van re-integratie van gezinsleden in hun gezin.

Uniek aan de werking van de CIG is de opvang van het hele gezin (ouder(s) en kind(eren)) in de verblijfsmodule.

Dit betekent dat de inzet van een CIG best gebeurt vóór er uitgezinsplaatsing wordt overwogen

Kernbegrippen

1/4. Kwetsbaar ouderschap

ouderschap dat risico's inhoudt voor de gezonde ontwikkeling van het kind en de ouder-kindrelatie omwille van mogelijke of reeds aanwezige problemen met betrekking tot zorg voor en stimulering van de kinderen (zowel op fysiek als op mentaal vlak), de gezinssamenhang en de integratie in de samenleving.

Als oorzaken voor die kwetsbaarheid zien we o.a. het ontbreken of problematisch verstoord zijn van de vervulling van de basisbehoeften zoals die weergegeven worden in de onderste lagen van de piramide van Maslow. In het model van Hellinckx gaat het over het problematische verstooren door de contextfactoren (huisvesting, financiën, ...). Daarnaast kunnen ook persoonskenmerken van de ouders zorgen voor een verstoring die zo problematisch is dat ze het ouderschap, de ouder-kindrelatie en bijgevolg de ontwikkeling van het kind ernstig verstoren of bedreigen.

2. Jong ouderschap

hierbij staat jong zowel voor jong als voor pril: jong ouderschap (ouderschap van jonge ouders, o.a. tienermoeders) en pril ouderschap (met begeleidingsthema's rond de pré-, peri- en postnatale situatie)

3. Uitgezinsplaatsing

uithuisplaatsing is een algemeen gekend begrip in de hulpverlening. Het gaat haast altijd om de uithuisplaatsing van een of enkele gezinsleden. In zo'n situatie is uithuisplaatsing voor die betrokkenen ook steeds een uitgezinsplaatsing. In de CIG, waar hele gezinnen worden opgenomen, is een uithuisplaatsing dus geen uitgezinsplaatsing.

Opdracht

De Vlaamse Regering^a definieert de CIG als:

"Centra voor Integratie Gezinszorg zijn voorzieningen (erkend door het agentschap jongerenwelzijn) die zorgen voor de begeleiding en het verblijf van ouders, al dan niet alleenstaand, en hun kinderen en aanstaande ouders, van wie de gezinscohesie, de zorg voor de komende generatie en de maatschappelijke integratie in het gedrang komt of al verstoord is. De opvang en begeleiding is gericht op het verbeteren van de opvoedingscontext en van de relationele, individuele, familiale en maatschappelijke context en heeft finaal als doel de maatschappelijke integratie."

Missie

In de kern zien alle CIG hun opdracht als het begeleiden van gezinnen zodat het basisrecht van ouders en kind om samen te leven gerespecteerd wordt.

CIG respecteren het basisrecht van ouders en kind om samen te leven.

Ze zetten daarbij het jonge kind centraal. Als de ontwikkelingskansen van het kind ernstig geschaad worden kiezen we voor de vrijwaring van die ontwikkelingskansen boven het samenleven van ouder(s) en kind(eren).

Zo wordt maximaal ingezet op de voornaamste opdracht die een overheid zich moet toe-eigenen: het belang van het kind, de minderjarige voorop stellen en ouders maximaal ondersteunen in het opnemen van hun (opvoedings)verantwoordelijkheden (Internationaal Verdrag van de Rechten van het Kind).^b

a. onze kernopdracht zoals omschreven in BVR 14/02/2014

b. uit 2016-0303 SD-JG doc 08 – Aanzet eindrapport afstemming TM begeleiding, blz. 5

Vanuit welke visie werken we?

De CIG willen gezinnen begeleiden van **kwetsbaar ouderschap**⁴ naar minstens **goed genoeg ouderschap**⁵ in een gezin waar kinderen en ouders voldoende ontwikkelingskansen krijgen.

Door opname van het gezin **spalken**⁶ de CIG een aantal stressoren en kwetsbaarheden (op vlak van woning, financiën, gezondheid, kinderopvang, ontwikkelingsondersteuning, welbevinden, veiligheid en hechting van het jonge kind) zodat een leeromgeving ontstaat waarbinnen ouders nieuwe vaardigheden en inzichten op risicovolle levensdomeinen kunnen **verwerkelijken**⁷. We willen hierbij een omslag realiseren in het gezinsleven. Dit **curatief preventief**⁸ werken moet verdere meer ingrijpende hulpverlening voorkomen of noodzakelijke meer ingrijpende hulpverlening aanvaardbaar maken en faciliteren.

De CIG vormen een zinvol aanbod op een scharniermoment wanneer het samenleven in de thuiscontext niet meer mogelijk lijkt. We gaan daarbij steeds uit van de aanwezige krachten in het gezinssysteem. Waar mogelijk gebeurt deze begeleiding mobiel, waar nodig residentieel. Haast altijd is de CIG-hulpverlening onderdeel van een hulpverleningstraject. We vinden het erg belangrijk CIG-hulpverlening te zien als onderdeel van een traject en besteden daarom de nodige zorg aan werken met en in het (familiale, sociale en professionele) netwerk van cliënten met veel aandacht voor de continuïteit en congruentie van de geboden hulp.

De CIG komen tegemoet aan het pleidooi vanuit neurobiologische hoek van de laatste decennia voor opvang in een gezinsomgeving en de kracht van het normale. Dit betekent niet dat we een CIG omgeving als "normale" omgeving beschouwen. Het betekent wel dat we waar mogelijk het "gewone leven" laten doorgaan, zowel voor ouder als kind. Dit is een belangrijke insteek bij de verwerkelijking.

Ouderparticipatie is binnen de residentieële werking van de CIG een inherente evidentie. Vermits het hele gezin is opgenomen zijn ouders dagelijks aanwezig. Omdat we willen dat ouders ouder blijven en hun ouderschap blijven opnemen is het dus evident dat zij volop participeren aan het hulpverleningsproces. Dit laatste geldt uiteraard ook voor de mobiele begeleidingen van de CIG.

Net zo evident als ouderparticipatie is kindparticipatie evident voor kinderen die hiertoe bekwaam zijn.

In een duiding bij de visietekst i.f.v. Vlaamse beleidskeuzes rond uithuisplaatsing van jonge kinderen² lezen we "Ouders blijven ouders en er moet worden gestreefd om het kind zo snel mogelijk binnen een vooraf afgebakende termijn weer naar huis te kunnen laten gaan. Het traject met focus op de hereniging in de thuissituatie, is bovendien een cyclisch proces. Stappen worden herhaaldelijk genomen indien nodig, doelen worden steeds geëvalueerd en bijgesteld en er wordt continu nagegaan of de behoeften van het kind worden gediend. Dit moet wel gebeuren binnen een afgebakend tijds kader, zeker bij jonge kinderen in functie van snelle duidelijkheid rond het verder perspectief." Deze elementen worden binnen een CIG-begeleiding gerealiseerd zonder uitgezinsplaatsing van het jonge kind: doelen steeds evalueren en indien nodig bijstellen (permanente vraagverheldering), herhaaldelijk nemen van stappen (verwerkelijken), continu nagaan of de behoeften van het kind worden gediend (goed genoeg ouderschap). Dit alles binnen een afgebakend tijds kader en met (of in functie van) snelle duidelijkheid rond het verder perspectief.

Door permanente vraagverhelderingen en observatie van het gezin in zijn dagelijks functioneren, kunnen de CIG elementen aanbrengen ter onderbouwing van de lastige afweging die soms moet gemaakt worden "tussen enerzijds alle kansen om op te groeien in de thuissituatie vrijwaren, en anderzijds niet te laat interveniëren opdat de veiligheid en ontwikkeling van het kind niet onherroepelijk in het gedrang is"^c. Zeker bij de jongste kinderen, die nauwelijks voor hun eigen belang kunnen opkomen, is dit een heikele kwestie en kunnen de CIG dus het verschil maken.

c. Tim Stroobants & Benedikte Van den Bruel, Uithuisplaatsing van jonge kinderen in Vlaanderen in *Agora*, jaargang 33, nummer 1, maart 2017, blz. 4

In alle CIG zijn volgende elementen aanwezig in de werking:

- Het gezin behoudt zoveel mogelijk de regie over zijn eigen traject. Elk gezinslid is eigenaar van zijn/haar eigen leven. Participatie van cliënt, krachtgericht en emancipatorisch werken vinden we erg belangrijk. Cliënten maken zelf keuzes in een begeleidingscontext die met hen de gevolgen van die keuzes duidelijk maakt. Zo kunnen ze geïnformeerd keuzes maken en worden ze ondersteund in het opnemen van hun verantwoordelijkheid.
- De hulpverlening is gericht op maatschappelijke integratie. Contextgericht werken, netwerkgericht werken en een integrale benadering met aandacht voor alle levensdomeinen vinden we belangrijk. Het uiteindelijke doel hierbij is steeds de (re-)integratie in de samenleving.
- De hulpverlening werkt naar goed genoeg ouderschap (ook voor de eventueel afwezige ouder). Dat is ouderschap dat rekening houdt met de mogelijkheden en beperkingen van de ouders én met de veiligheid en ontwikkelingskansen van het kind. We hebben hierbij specifieke aandacht voor de veiligheid, het welzijn en de ontwikkeling van de meest kwetsbare in het gezin. Dat is meestal het jonge kind. Waar mogelijk willen we de gezinscohesie bewaren. Ook hier is netwerkgericht werken belangrijk. Waar nodig worden in het CIG hulpverleningstrajecten uitgewerkt, zodat het gezin na de CIG-hulpverlening verder begeleid en ondersteund wordt tijdens zijn re-integratie in de samenleving.

5. Goed genoeg ouderschap

ouderschap dat volstaat om te komen tot een aanvaardbare ontwikkeling van het kind en de ouder-kindrelatie.

6. Spalken

het ondersteunen van een gezin door een aantal stressoren (onzekerheid over huisvesting, financiën, gezondheid, kinderopvang, ... Hierboven geven we deze zaken aan als oorzaken van kwetsbaarheid) tijdelijk te ondersteunen/compenseren zodat het gezin de kracht en energie die het in zich heeft kan gebruiken om te ontwikkelen, te leren, te groeien tot minstens goed genoeg ouderschap. Het creëren van een optimale omgeving voor verwerking van vaardigheden en inzichten en het ontwikkelen van positieve oudergevoelens.

7. Verwerklijken

het internaliseren van geleerde vaardigheden/inzichten/... in de dagelijkse werkelijkheid van de cliënt. Dat gebeurt door een begeleidingsaanpak die steunt, stuurt en stimuleert en de cliënt helpt eventuele eigen psychosociale weerstanden te overwinnen. Het leidt tot het eigen maken (van geleerde vaardigheden/inzichten/...) in denken, voelen en doen.

Gezinnen in de hulpverlening krijgen allerlei advies. In de CIG wordt gewerkt aan het omzetten van bruikbaar advies tot geïnternaliseerde praktijk: als de schuldbemiddelaar aan een gezin zegt dat het moet toekomen met 50€ per week, gaan we in het CIG – indien nodig elke dag – bekijken hoe dat in de dagelijkse werkelijkheid moet aangepakt worden op een manier die haalbaar is voor het gezin. Dat noemen we verwerklijken.

8. Curatieve preventie

door het spalken, versterken en verwerklijken van de vaardigheden en het zelfvertrouwen die nodig zijn voor minstens goed genoeg ouderschap voorkomen dat een gezin op een destructieve manier uit elkaar valt en/of meer ingrijpende hulpverlening nodig is. Soms lukt dit niet en is het hoogst haalbare een begeleidingsproces met het gezin aangaan waardoor de noodzakelijke meer ingrijpende vervolghulpverlening (bvb. scheiding ouder-kind) aanvaard kan worden en deze dus meer kans op slagen krijgt.

Kenmerkend voor alle CIG is:

- de zorg en begeleiding voor jong kwetsbaar ouderschap
- er is géén uitgezinsplaatsing. Het is daardoor een minder ingrijpende maatregel voor het gezin en de gezinsleden i.f.v. gezinscohesie en gezinsontwikkeling. Het gezamenlijk verblijf van het kind en zijn gezin biedt extra mogelijkheden op vlak van veilige gehechtheid voor ouders en de kinderen. Het biedt ook mogelijkheden voor het zelfbeeld van de ouder ("ik ben belangrijk voor mijn kind") en geeft erkenning aan zijn/haar ouderschap
- de zorg en begeleiding voor gezinnen waar de zwangerschap in risicovolle omstandigheden verloopt, met daarbij o.a. specifieke psychosociale en gezondheidsbegeleiding
- de aandacht voor de veiligheid, ontwikkelingskansen en het welbevinden van alle gezinsleden met specifieke aandacht voor het jonge kind
- Om de ontwikkelingskansen van de kinderen te optimaliseren zetten we specifiek in op het installeren, behouden of herstellen van de gezinscohesie. Er is daarbij specifieke aandacht voor de ontwikkeling van constructieve hechting tussen kind en ouders
- het werken met meerdere generaties, waarbij de ouders opvoedingsverantwoordelijken blijven
- spalken van de gezinssituatie en het dagelijks verwerkkelijken van noodzakelijke vaardigheden in combinatie met ouders die zelf verantwoordelijk zijn en de kans krijgen deze verantwoordelijkheid (met de nodige ondersteuning) op te nemen
- gezinsopname zorgt voor intensieve begeleidingen. Door de vele formele en informele contacten kan een CIG sterk inzetten op curatieve preventie

De doorgedreven gezinsbenadering is typerend voor de CIG: er wordt met heel het gezinssysteem en elk van zijn leden gewerkt. Ieder gezinslid is daarbij even belangrijk.

Doelgroep

In de CIG werken we met gezinnen: (al dan niet alleenstaande) ouders en hun kinderen of aanstaande ouders die kwetsbaar zijn en/of problemen ervaren omdat

We treden bij voorkeur zo vroeg mogelijk op in het leven van het kind.

- de samenhang in het gezin
- de zorg voor de kinderen en/of
- deelnemen aan de samenleving
- moeilijk is of wordt

Het gaat over een combinatie van

- zwangerschap in een problematische context
- hechtingsproblemen
- intra familiaal geweld
- opvoedingsproblemen (opvoedingshulp, -nood en/of -crisis)
- ouderproblematiek
- disfunctionele gezinspatronen
- financiële problemen

We treden waar nodig zo vroeg mogelijk op in het leven van het kind. Jong kwetsbaar (tiener)ouderschap behoort tot onze specifieke deskundigheid.

Concreet betekent dit dat de CIG in principe werken met gezinnen met kinderen jonger dan 6 jaar. Uiteraard kunnen vergezellende brussen ouder zijn. In situaties van kwetsbaar ouderschap en een grote nood en motivatie aan samenblijven van het gezin kan er afgeweken worden van de leeftijdsgrens.

Tracjet op maat: concreet aanbod

In een CIG krijgen cliënten
een traject op maat met als basis een
contextbegeleiding.

Contextbegeleiding

In een CIG krijgen cliënten een traject op maat met als basis een contextbegeleiding. Wanneer gezinnen residentieel worden opgevangen wordt een module verblijf gecombineerd met een module contextbegeleiding. In functie van het traject kunnen bijkomende elementen toegevoegd worden. Het hulpverleningstraject kan schakelen tussen residentiele, ambulante en mobiele begeleiding. Deze schakelingen kunnen leiden tot wijziging in intensiteit van de inzet van onderstaande elementen van hulpverleningsaanbod.

Elke begeleiding in een CIG omvat echter steeds minimaal de module contextbegeleiding. Het is echter ook mogelijk dat enkel de module contextbegeleiding wordt ingezet. Dat kan als

- crisisopname (voor sommige CIG)
- voor- of natraject voor verblijf
- zuiver mobiele contextbegeleiding

In een mobiele contextbegeleiding van een CIG is uiteraard geen verblijf voorzien. Toch is mobiele contextbegeleiding van een CIG typisch een CIG-begeleiding omwille van

- de specifieke doelgroep: gezinnen met jong kwetsbaar ouderschap. Omwille van regionale afstemming (het ontbreken van (voldoende) aanbod van mobiele contextbegeleiding voor gezinnen buiten de specifieke CIG-doelgroep) is het in sommige CIG zo dat er ook gezinnen met oudere kinderen begeleid worden.
- de expertise en ervaring uit de residentiele begeleiding van het CIG die kan ingezet worden in de mobiele begeleiding. We denken daarbij aan specifieke competenties van medewerkers in het begeleiden van verwerkelijking, maar ook op vlak van gezondheidszorg, hechting, enz.

- In het hulpverleningstraject wordt de overgang gemaakt van mobiele CIG-begeleiding naar residentiele CIG-begeleiding wanneer de kwetsbaarheid (zie hierboven) zo groot wordt dat meer spalken en verwerklijken nodig zijn om te komen tot goed genoeg ouderschap met voldoende veiligheid voor het kind. De omgekeerde beweging is echter ook mogelijk.

Gezinsopvang

24 uur per dag opvang en permanentie gedurende 7 dagen op 7. Dit gebeurt in een aangepaste woonvorm (leefgroep, studio of appartement). Hierbij worden structuur en continue begeleiding (i.f.v. zelfstandigheidsontwikkeling) geboden, beide op maat van het gezin. Bij deze hulpverlening is er specifieke aandacht voor een veilig gezinsklimaat. Voorgaande dingen zijn mogelijk door de constante aanwezigheid en nabijheid van begeleiders waardoor we van heel nabij ouder, kind en ouder-kindrelatie intensief begeleiden. Dit kan op alledaagse en op moeilijke momenten. Dit kan ook anticiperend op moeilijke momenten. Door de dagelijkse nabijheid krijgen begeleiders in een CIG ook meer het mandaat om ook tijdens moeilijke momenten nabij te zijn en te interveniëren. Dit is anders dan in voorzieningen zonder gezinsopvang waar dit noodzakelijk beperkt blijft tot een aantal uren per week. Studiowerking in een CIG begint niet (zoals bvb. bij CBAW) met afstand nemen, maar met nabijheid te installeren. Hierdoor kunnen reeds hoger genoemde stressoren gespalkt worden en kan een gezin de kracht en het vertrouwen ontwikkelen om terug te kunnen groeien. We zouden kunnen spreken van gezinsrevalidatie, zowel in de zin van herstel en (opnieuw) leren als in de betekenis van terug waarde krijgen als gezin en erkend worden in de waardevolheid van het gezin.

Specifiek voor een CIG is dat “(uithuis)plaatsing in het CIG” géén “uitgezinsplaatsing” van de kinderen is. Groot voordeel van opvang van een gezin is dat kind en ouders niet worden gescheiden, er tegelijkertijd zeer intensief kan worden geobserveerd en geïntervenieerd. Residentiele begeleiding is zeker aangewezen bij gezinnen die zo kwetsbaar zijn dat ze moeten kunnen leren in een veilige leeromgeving, met vallen en opstaan.

Ouders in een CIG kunnen bovendien steun aan elkaar hebben als “lotgenoten”.

Waar en indien nodig anticipeert de CIG-begeleiding op de overgang naar noodzakelijke meer ingrijpende hulpverlening. Hierdoor worden een overgang in crisissfeer vermeden, de traumatische ervaringen bij het kind en de ouders beperkt en de kans op kindercarroussel verminderd.

Door de opname van het gezin kan een betere inschatting van de mogelijkheden van het gezin en de ouder gemaakt worden waardoor er duurzame trajecten kunnen uitgezet worden met respect voor de hechting tussen ouder en kind(eren)

Kindbegeleiding

Observaties van de ontwikkeling, ontwikkelingsstimulatie, werken aan constructieve hechting tussen ouder(s) en kind, verzorging en hygiëne, kind kind laten zijn, opvang (intern of extern) als draaglastvermindering van ouders, opvang bij afwezigheid van ouders (schoolgaande ouders, werkende ouders...).

CIG gaat over de geestelijke gezondheid van het jonge kind en van de ouder-kindrelatie

Ouderbegeleiding

Verwerklijken van vaardigheden op alle levensdomeinen, optimaliseren van de hechting, zelfstandigheidstraining (op de verschillende levensdomeinen). De focus ligt op de ouder-kindrelatie.

Gezins- en netwerkbegeleiding

Betrekken van de ruimere context in de begeleiding

Gezondheidscoördinatie/begeleiding

Tijdens de pre-, peri- en postnatale periode, preventie en begeleiding van ongewenste zwangerschap, opvolging van de gezondheidsaspecten van alle gezinsleden

Vormingsaanbod / intensief trainen van vaardigheden

Samenwerking

Zoals hierboven (onder visie) al aangegeven vinden we het erg belangrijk CIG-hulpverlening te zien als onderdeel van een traject. Daarom investeren we in werken met en in het (familiale, sociale en) professionele netwerk van cliënten. Dat draagt immers bij tot continuïteit en congruentie van de geboden hulp.

Concreet wordt er door de CIG vaak samengewerkt met:

- diensten uit de brede instap: CLB, K&G (met o.a. de CKG en de huizen van het kind)
- voorzieningen uit de BJB en de OPH
- ziekenhuizen
- CGG en psychiatrische voorzieningen (de geestelijke gezondheid van de ouders is immers belangrijk om de hechtingsmogelijkheden tussen ouder en kind te optimaliseren)
- huisartsen
- scholen
- OCMW's
- consultants

intersectoraal

Ons baserend op de nota 2016-0303 SD-JG doc 08 – Aanzet eindrapport afstemming typemodules begeleiding situeren we het CIG-aanbod ook intersectoraal.

In hun begeleidingsaanbod delen de CIG eenzelfde gemeenschappelijke basis^d met het andere begeleidingsaanbod uit de integrale jeugdhulp, nl.

- minderjarige en gezin staan steeds centraal
- aandacht voor de ruimere omgeving
- krachtgericht werken
- veranderings- en doelgericht, methodisch en gekoppeld aan gelimiteerde termijnen

Er zijn echter ook verschillen:

Mate van motivatie bij de cliënt

Kenmerkend voor een groot deel van de cliënten is dat de motivatie dubbel en sterk uiteenlopend kan zijn:

- enerzijds is er vaak sprake van weinig tot geen motivatie en zelfs weerstandigheid t.a.v. de hulpverlening in het CIG.
- anderzijds is er in deze situaties quasi altijd sprake van een zéér sterke (diepe en intrinsieke) motivatie van de cliënt om uitgezinsplaatsing te vermijden

De CIG doelgroep wordt dus mee gekenmerkt door gezinnen met grote motivatie tot samenblijven.

Aard van de problemen en noden aanwezig bij de cliënt

De focus in een CIG-begeleiding ligt op

- het kind
- de ouders
- de ouder-kindrelatie
- de bredere context

Als onderdeel van JWZ hebben en nemen de CIG het mandaat om ook de hulpverlening rondom een gezin op verschillende domeinen op elkaar af te stemmen. Dit maakt immers onderdeel uit van de probleemsituatie bij multiprobleem gezinnen^e.

Mate van ernst en meervoudigheid van problemen en noden

Dit slaat in bovengenoemde nota op:

- de zwaarte van de problemen en noden,
- de gevolgen van de problemen en noden, en de zwaarte van de benodigde hulpverlening

De problemen en noden van cliënten in het CIG zijn zwaar. Ze betreffen de specifieke situatie rond zwangerschap (in het geval van tienermoeders bij erg jonge ouders) in een context van probleemvergroten stressoren die zorgen voor een verstoring die danig problematisch is dat ze het ouderschap, de ouder-kindrelatie en bijgevolg de ontwikkeling van het kind ernstig verstoort of bedreigt.

De problemen en noden van cliënten in het CIG hebben vergaande gevolgen voor het betrokken (aankomende) kind. Ze betreffen o.a. de kwaliteit van leven, sociale belemmering, belemmering van verdere ontwikkeling, beïnvloeding van de omgeving e.d.

De problemen en noden van cliënten in het CIG vragen een specifieke, omvangrijke en intensieve begeleiding die in staat is de stressoren te spalken en waar de nodige competenties rond jong ouderschap (o.a. m.b.t. gezondheidszorg en hechting) bij medewerkers aanwezig zijn.

We kunnen dus gerust stellen dat de CIG (volgens deze indeling) werken met gezinnen met ernstige en meervoudige problemen en noden.

Dit betekent niet dat voor elke cliënt in het CIG de problemen en noden steeds zeer ernstig, complex en of geëscaleerd moeten zijn voor een CIG-begeleiding is aangewezen. Integendeel, als CIG willen we vooraan in het hulpverleningstraject ingezet worden. Dit omdat de specificiteit van de opdracht en de doelgroep (zorg en begeleiding voor jong, kwetsbaar ouderschap) en de mogelijke, grote impact op nieuwgeboren kinderen voldoende reden zijn om de problemen en de aanpak ervan steeds ernstig te nemen.

d. uit 2016-0303 SD-JG doc 08 – Aanzet eindrapport afstemming TM begeleiding, blz. 10-11

e.. uit 2016-0303 SD-JG doc 08 – Aanzet eindrapport afstemming TM begeleiding, blz. 14

De begeleidingsdomeinen

Net als de CKG richten de CIG zich op het domein van opvoeding en ontwikkeling. Daarnaast richten de CIG zich ook op de andere levensdomeinen, al is het pedagogische en ontwikkelingsthema steeds de eerste en noodzakelijke invalshoek. De CIG werken bvb. niet enkel rond een huisvestingsproblematiek.

De BJB richt zich, net als de CIG, op alle levensdomeinen.

CKG

opvoeding en ontwikkeling

andere levensdomeinen

BJB

opvoeding en ontwikkeling

andere levensdomeinen

CIG

opvoeding en ontwikkeling

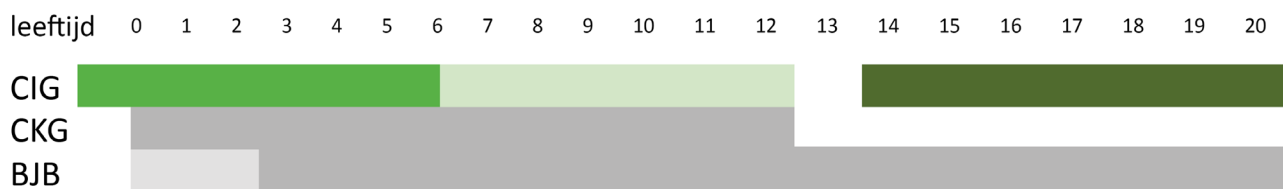
andere levensdomeinen

Vrijblijvendheid van de hulpverlening

Net als de andere voorzieningen binnen agentschap jongerenwelzijn varieert de vrijblijvendheid van de hulpverlening van de CIG van vrijwillig maar niet-vrijblijvend tot gedwongen en gerechtelijk. Ook de CIG werken doorgaans in een niet-vrijblijvende (aanklampende) en gedwongen context. Het aanbod zet specifieke methodieken en instrumenten in om met weerstanden en beperkte motivatie om te gaan en ze naar acceptatie van de hulpverlening om te buigen.

Leeftijd van de minderjarige

De CIG werken met gezinnen met jong kwetsbaar ouderschap. Deze doelgroep delen ze met de CKG en is verschillend t.o.v. de doelgroep van de BJB. De BJB richt zich algemeen niet op de zeer jonge (veelal pasgeboren) kinderen in een kwetsbare omgeving en wordt later ingezet

opmerking: in eerste instantie richten CIG zich op (zeer) jonge kinderen in gezinnen met jong kwetsbaar ouderschap. Omwille van omstandigheden (vergezellende oudere broertjes/zusjes of ontbrekend aanbod in de regio) worden ook oudere kinderen (zelfs tot 12 jaar) mee opgenomen. Tiernormoeders worden opgenomen vanaf 14 jaar, soms zelfs jonger.

De methodiek

De CIG zijn de enige werkvorm die steeds en consequent met gezinsopnames werken. In de CKG gebeurt dit niet. In BJB slechts in een enkele voorziening. Uiteraard worden in de CKG en de BJB de ouders wel betrokken bij de begeleiding.

	gezinsopname	opname van de minderjarige
CIG		
CKG		
BJB		

Moment van (residentiële) interventie

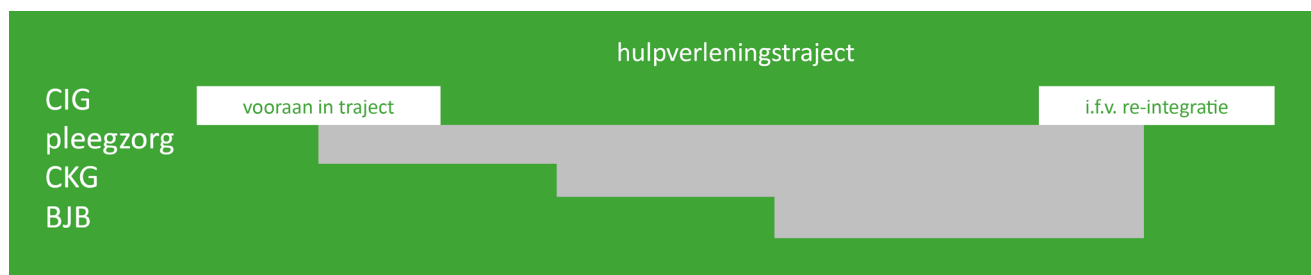
De CIG werken net zoals de CKG preventief. De BJB treedt in werking zodra er in een gezin effectief een probleem is. Specifiek voor de CIG t.o.v. de CKG is het curatieve karakter van het preventief werken.

De CIG willen voor de begeleiding van hun doelgroep uitdrukkelijk vooraan in het traject ingezet worden, dus voor een tussenkomst van pleegzorg of BJB of CKG. De gezinsopvang van de CIG is immers minder ingrijpend in de gezinnen omdat het niet over een uitgezinsplaatsing gaat.

Het gebeurt echter ook dat de CIG gevraagd worden om na een periode van uitgezinsplaatsing een gezin te begeleiden bij de re-integratie met als opdracht te onderzoeken of het gezin sterk genoeg is om het kind terug voltijds thuis te laten verblijven.

CIG worden bijvoorbeeld gevraagd om na een crisispleegplaatsing de terugkeer van het kind naar zijn gezin te begeleiden: ze gaan aan de slag met spaken en verwerklijken om het gezin sterker te maken zodat het kind terug in het gezin kan worden opgenomen. Tegelijk houdt het CIG toezicht op de veiligheid en de ontwikkelingsmogelijkheden van het kind. Dit is vaak werken in de "grijze zone".

CIG worden ook gevraagd voor het herstel van de relatie tussen ouders en kinderen (al dan niet met de bedoeling van permanente hereniging) die in CKG/BJB verblijven te begeleiden.

De CIG werken in de kloof tussen "het kind is geplaatst" en "het kind is thuis".

Door een uithuisplaatsing die geen uitgezinsplaatsing is, zijn de CIG een "middel om de veiligheid te herstellen, de ontwikkeling weer op gang te trekken en het welzijn te bevorderen".^f

"(uithuis)plaatsing in het CIG" is géén "uitgezinsplaatsing"

Werken aan hereniging in de thuissituatie is in principe niet nodig, vermits de meerderheid van de gezinnen als gezin wordt aangemeld en begeleid. Wij zijn wel bezig met re-integratie van het gezin in zijn context.

Waar hereniging een begeleidingsdoelstelling is bij de aanvang van de begeleiding bieden de CIG extra kansen omwille van de gezinsopname. Hierbij wordt continu nagegaan of de behoeften van het kind worden gediend.

^f Tim Stroobants & Benedikte Van den Bruel, Uithuisplaatsing van jonge kinderen in Vlaanderen in Agora, jaargang 33, nummer 1, maart 2017, blz. 5

Er is een ontwikkeling binnen sommige OVBJ om infrastructuur te ontwikkelen die het mogelijk maakt om zwangere tienermeisjes verder te begeleiden binnen de eigen voorziening. Dit omwille van de continuïteit van de hulpverlening. De CIG erkennen dit als meerwaarde. De CIG zien daarnaast een grotere meerwaarde voor deze tienermeisjes die een specifieke opvang en begeleiding rond hun tienermoederschap nodig hebben. De CIG-werking gaat immers uit van de vraag van de cliënt-tienerouder, met o.a. specifieke aandacht voor de betekenis van de zwangerschap (ook in relatie met de eigen ouders), de emotionele ruimte om openlijk zwanger en tienermoeder te kunnen zijn, de specifieke CIG-deskundigheid van de hulpverleners. In de CIG is er de ruimte en ervaring om in te gaan op alle aspecten van de tienermoederzwangerschap:

- kind zijn van
- ouder worden van
- partner zijn van
- jong zijn

En wordt door verwerkelijking en training gewerkt aan de kennis en vaardigheden die de cliënt-tienermoeder nodig heeft. Ook het welbevinden van de tienermoeder en haar kind is een thema. Wij geloven dat dit een sterk positief effect heeft op de relatie tussen tienermoeder en baby.

In hun intersectoraal werken willen de CIG dicht samenwerken met / aansluiten bij de Huizen van het Kind.

Uit bovenstaande intersectorale differentiatie mag blijken dat de CIG heel wat raakvlakken hebben met de OVBJ. Toch zijn de CIG niet zomaar een variatie binnen de OVBJ. Ze hebben een aantal specifieke kenmerken die maken ze binnen JWZ een aparte plaats innemen. We denken daarbij aan:

- de residentiële opname en begeleiding van het hele gezin (ook als het over meerderjarige ouders gaat) met daarbij specifieke aandacht voor spalken en verwerkelijken. Een eventuele terugval in het leerproces betekent in een CIG niet dat ouder en kind terug gescheiden worden. Er is immers geen sprake van uitgezinsplaatsing. Residentiële gezinsbegeleiding is een katalysator voor de gezinsgroei.
- de focus op het jonge kind en de ouder-kindrelatie
- het werken rond hechting en gezondheidszorg in de pre-, peri- en postnatale periode
- ...

Indicatiestelling

Kenmerkend voor een groot deel van de cliënten is dat de motivatie dubbel en sterk uiteenlopend kan zijn:

- enerzijds is er vaak sprake van weinig tot geen motivatie en zelfs weerstandigheid t.a.v. de hulpverlening in het CIG.
- anderzijds is er in deze situaties quasi altijd sprake van een zéér sterke (diepe en intrinsieke) motivatie van de cliënt om uitgezinsplaatsing te vermijden

De CIG doelgroep wordt dus mee gekenmerkt door gezinnen met grote motivatie tot samenblijven.

Verder zien we onderstaande elementen als signaal om een CIG-begeleiding te overwegen:

- in situaties van jong kwetsbaar ouderschap
- nood aan zicht krijgen op ouderschapsvaardigheden en de leermogelijkheden om die te ontwikkelen

- nood aan toezicht en nabijheid om als gezin te kunnen groeien of herstellen (met de mogelijkheid van een veilige terugval zonder dat dit moet leiden tot nieuwe uitgezinsplaatsing van het kind)
- wanneer uitgezinsplaatsing van kinderen in het vizier komt en er vragen zijn of het ouderschap "goed genoeg" is
- als er extra begeleiding nodig is bij re-integratie na uitgezinsplaatsing
- wanneer maatschappelijke desintegratie van het gezin dreigt of aanwezig is
- wanneer de geestelijke gezondheid van het (jonge) kind en ouder-kindrelatie in het gedrang komen
- wanneer het nodig is om rust te installeren in een gezin, om vervolgens verder te kunnen begeleiden
- voor gezinnen op het grensgebied tussen voldoende en onvoldoende gepaste zorg voor en omgang met heel kleine en kwetsbare kinderen. Het gaat over zaken als (seksueel) grensoverschrijdend gedrag, verwaarlozing en veiligheid. (gezinnen in de **grijze zone**⁹)
- om te werken rond hechting en gezondheidszorg in de pre-, peri- en postnatale periode
- bij nood aan zorg en begeleiding voor gezinnen waar de zwangerschap in risicovolle omstandigheden verloopt, met daarbij o.a. specifieke psychosociale en gezondheidsbegeleiding
- wanneer bovenstaande elementen leiden tot ontwikkelingsbedreiging of hechtingsproblemen

In het hulpverleningstraject wordt de overgang gemaakt van mobiele CIG-begeleiding naar residentiële CIG-begeleiding wanneer de kwetsbaarheid (zie hierboven) zo groot wordt dat meer spalken en verwerklijken nodig zijn om te komen tot goed genoeg ouderschap met voldoende veiligheid voor het kind. Specifieke indicaties voor de module verblijf zijn:

- veiligheidsaspect naar het kind,
- complexiteit inzake allerlei randfactoren / levensdomeinen,
- nood hebben aan rust stabiliteit,
- dagdagelijkse ondersteuning ifv van het terug kunnen opnemen van ouderschapstaken / gezinstaken / maatschappelijke taken,
- als de kwetsbaarheid zo groot is dat leren in een veilige omgeving nog de enige optie is.

Contra-indicaties

Volgende elementen zijn algemene contra-indicaties voor de CIG:

- druggebruik
- psychiatrische problematiek
- mentale beperktheid

die zo sterk op de voorgrond staan dat ze de begeleidingsmogelijkheden in het CIG te sterk beperken

9. Grijze zone

het grensgebied tussen voldoende en onvoldoende gepaste zorg voor en omgang met heel kleine en kwetsbare kinderen. Het gaat over zaken als (seksueel) grensoverschrijdend gedrag, verwaarlozing en veiligheid

Toeleiding

Als deel van de integrale jeugdhulp hebben we zowel rechtstreeks als niet-rechtstreeks toegankelijke modules.

De modules contextbegeleiding zijn rechtstreeks toegankelijk, de modules verblijf zijn niet-rechtstreeks toegankelijk. In het kader van gezinsopvang zijn verblijfsmodules rechtstreeks toegankelijk vanaf de 2de minderjarige in het gezin en ook voor meerderjarige zwangere ouders.

In principe kan iedereen doorverwijzen naar een CIG module. Voor de niet-rechtstreeks toegankelijke modules moet via een A-document bij de intersectorale toegangspoort een indicatiestelling gevraagd worden. De aanmelding bij een CIG kan op vrijwillige basis of door tussenkomst van de JRB.

Wie nood heeft aan CIG-hulp helpen we graag verder om samen te bekijken of en hoe ze zich kunnen aanmelden.

De beschikbare modules^g voor een CIG zijn:

- Contextbegeleiding voor (aanstaande) ouder(s) en kind(eren).
- Verblijf voor (aanstaande) ouder(s) en kind(eren) hoge frequentie in functie van gezinsopname.
- Verblijf voor (aanstaande) ouder(s) en kind(eren) lage frequentie in functie van gezinsopname.
- Verblijf voor (aanstaande) ouder(s) en kind(eren) hoge frequentie rechtstreeks toegankelijk.
- Verblijf voor (aanstaande) ouder(s) en kind(eren) lage frequentie rechtstreeks toegankelijk.
- Verblijf voor (aanstaande) ouder(s) en kind(eren) hoge frequentie.
- Verblijf voor (aanstaande) ouder(s) en kind(eren) lage frequentie.
- Kortdurend crisisverblijf.

Cliënten in een verblijfsmodule betalen een cliëntbijdrage die gebaseerd is op 25% van het leefloon waar ze recht op hebben.

Methodieken die gebruikt worden in de concrete CIG-werking

Dit is een bundeling van methodieken die in de verschillende CIG gebruikt worden. Dit betekent niet dat elk methodiek in elk CIG gebruikt wordt. Het zijn uiteraard ook geen methodieken die enkel in een CIG gebruikt worden.

We geven deze methodieken hier weer om de concrete werking in een CIG duidelijker te maken.

Contextbegeleiding

In de zuiver mobiele begeleidingen van de CIG worden heel wat methodieken gebruikt die ook in de residentiële begeleidingen gebruikt worden. We sommen ze hier niet apart op, maar verwijzen naar de methodieken die hieronder worden opgelijst.

Kindbegeleiding

- kinderopvang wanneer ouders naar school, werk of opleiding gaan
- kindvolgsysteem (bvb. ZiKo-volgsysteem)
- screening / gezinsdiagnostiek (testafnames)
- kraamzorg
- Emotional Availability Scale
- Infant Mental Health
- mentaliseren
- kinderraad
- drie huizen
- spelbegeleiding
- ontwikkelingsstimulatie via verteltassen, ontwikkelingsboxen, ...
- ...

g. meer informatie hierover is te vinden in de moduledatabank

Ouderbegeleiding

- beeldcoaching of Video Home Training
- duplo
- huis vol gevoelens
- kwaliteitspel / gevoelswereldspel
- Triple P
- oudercursussen
- geweldloos verzet
- screening / gezinsdiagnostiek (testafnames)
- oplossingsgericht werken met o.a. 3 kolommenmodel
- Signs of Safety: met o.a. veiligheidsplannen
- model van Hellinckx
- kraamzorg
- bolle buikenspel (bij zwangeren)
- Infant Mental Health
- creatieve therapie
- gezinsactiviteiten
- Sherborne
- individuele gesprekken
- gezinsgesprekken
- reflecting team
- relaxatie
- ...

Gezins- en netwerkbegeleiding

- betrekken van diensten bv huishulp, ...
- betrekken van afwezige en bredere context partner
- genogram
- ecogram
- tijdslijn
- netwerktafels
- LCO
- EKC
- Wrap Around Care
- ...

Gezondheidscoördinatie/ begeleiding

- richtlijnen en materialen K&G en ViGez
- gezondheidsopvolging volgens gezondheidspatronen van Gordon
- ...

Vormingsaanbod / intensief trainen van vaardigheden

- oudercursussen rond allerlei thema's met huiswerkopdrachten,
- Vaardigheden van de dialectische gedragstherapie
- Sociale vaardigheidstraining
- Agressiereductietraining
- ADL
- ...

Samenwerking

- overleg
- netwerktafels
- cliëntoverleg
- ...

Contact

Bekijk ook onze website
www.cigvlaanderen.org

CIG Ten Anker

Heilig Hartlaan 14,
8400 Oostende
cigtenanker@cigtenanker.be
059/23 46 78
www.cigtenanker.be

CIG De Merode

Lichtaartsebaan 50,
2460 Kasterlee
cig.demerode@terloke.be
014/36 90 60
www.terloke.be/
gezinsondersteuning

CIG De Stobbe

J. De Geyterstraat 57,
2020 Antwerpen
destobbe@cigdestobbe.be
03/260 68 60

CIG Vogelzang

Vogelzanglaan 44,
1150 Brussel
info@vgz-co.be
02/660 58 70

CIG De Zeshoek

Vlasstraat 51,
3920 Lommel
dezeshoekvzw@skynet.be
011/54 04 20
www.cigdezeshoekvzw.be

CIG De Shelter

Tervuursevest 176,
3000 Leuven
0474/88 78 34
www.wissel.be

CIG Sint-Jan Baptist

Kiekenstraat 4,
9000 Gent
begeleidingstehuis.sjb@wol.be
09/226 12 76
www.begeleidingstehuis-sjb.be

CIG Huis Ter Leye

Groeningestraat 34,
8500 Kortrijk
info@huisterleye.be
056/22 20 51
www.cighuisterleye.be